

Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	1 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Spis treści:

1. Cel
2. Opis postępowania
 - A. Badanie bakteriologiczne kału na nosicielstwo pałeczek z rodzaju Salmonella i Shigella u osób zdrowych
 - B. Badania bakteriologiczne kału w kierunku obecności pałeczek z rodzaju Salmonella i Shigella u osób chorych, ozdowieńców, nosicieli i u osób ze styczności z chorym
 - C. Badanie bakteriologiczne kału w kierunku chorobotwórczych gram-ujemnych pałeczek jelitowych
 - D. Badanie bakteriologiczne kału na obecność pałeczek z rodzaju Campylobacter
 - E. Identyfikacja szczepu bakteryjnego
 - F. Test biologicznej kontroli skuteczności procesu sterylizacji (Sporal A, Sporal S)
 - G. Kał do badania wirusologicznego
 - H. Wymaz z gardła/nosa do badania wirusologicznego
 - I. Aspirat z dróg oddechowych do badania wirusologicznego
 - J. Badania parazytologiczne
 - K. Próbkę do badań serologicznych
3. Dokumenty związane
4. Załączniki

	Opracował	Sprawdził	Zatwierdził
Imię i nazwisko Stanowisko/ Funkcja	Agnieszka Gibała Młodszy asystent Oddział Laboratoryjny Mikrobiologii Klinicznej	Agnieszka Starowicz Kierownik Oddziału Laboratoryjnego Mikrobiologii Klinicznej	Marta Zielińska Kierownik Działu Laboratoryjnego
	Marzena Glier Młodszy asystent Oddział Laboratoryjny Mikrobiologii Klinicznej	Joanna Peciak Kierownik Oddziału Laboratoryjnego W Tarnowie Joanna Król Główny Specjalista do Spraw Systemu Jakości w Laboratorium	

Dokument jest własnością WSSE w Krakowie. Zabrania się dokonywania zmian w treści, a także kopiowania i rozpowszechniania bez zgody zatwierdzającego lub osoby przez niego upoważnionej

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	2 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

1. Cel

Celem instrukcji jest zapewnienie właściwej jakości próbek materiału klinicznego przeznaczonych do badań poprzez określenie szczegółowych zasad postępowania podczas ich pobierania, transportowania oraz przyjmowania w Punktach Przyjmowania Próbek Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Krakowie oraz Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych na obszarze województwa małopolskiego.

Stosowane skróty:

WSSE – *Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie*

PSSE – *Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne na terenie województwa małopolskiego*

PPP – *Punkt Przyjmowania Próbek*

2. Opis postępowania

Pracownicy Punktów Przyjmowania Próbek dokonują oceny przydatności próbek do badań. W tym celu sprawdzają ilość próbek, ich stan oraz zgodność danych na pojemniku z załączonym Zleceniem. Po sprawdzeniu odnotowują na Zleceniu:

- P - próbka odpowiednia do wykonania badania
- N - próbka nieodpowiednia do wykonania badania

Każda próbka powinna być opisana danymi pacjenta w sposób jednoznacznie ją identyfikujący. Każdorazowo skrót „dane pacjenta”: oznacza: imię i nazwisko, numer PESEL, datę i godzinę pobrania próbki.

Źle pobrane lub błędnie opisane próbki nie będą przyjmowane do badania.

W przypadku stwierdzenia niezgodności otrzymanych próbek do badań z wytycznymi dotyczącymi pobierania/transportu/przechowywania lub jakiegokolwiek innego rodzaju nieprawidłowości powodującej, że materiał nie może być wykorzystany do badania (N- próbka nieodpowiednia do wykonania badania), pracownik zgłasza ten fakt przełożonemu lub osobie przez niego wyznaczonej/upoważnionej, którzy w razie potwierdzenia niezgodności mogą zakwalifikować próbkę jako niezdatną do badania i na tej podstawie odmówić wykonania badania. Odmowę wykonania badania należy odnotować na Zleceniu na badanie i zawiadomić o tym fakcie Zleceniodawcę. Dalsze postępowanie z próbką laboratorium uzgadnia ze Zleceniodawcą.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	3 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Próbki do badania pobrać i transportować zgodnie z następującymi wytycznymi:

A. Badanie bakteriologiczne kału na nosicielstwo pałeczek z rodzaju Salmonella i Shigella u osób zdrowych

Materiałem przeznaczonym do badania jest kał lub wymazu z kału.

1. Czas pobierania próbek

Badanie na nosicielstwo to badanie trzech próbek kału pobranych z **3 kolejnych dni (po jednej z każdego dnia) za pomocą kompletu probówek z podłożem transportowym.**

2. Metody pobierania próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej wymazówki wyjętej z probówki z podłożem transportowym.

Pobieranie wymazu z kału do podłoża transportowego:

- wyjąć wymazówkę z zestawu transportowego tuż przed pobraniem próbki kału
- trzymając wymazówkę za korek pobrać kał z kilku miejsc na końcówkę z watą (obrócić ją kilkakrotnie w materiale kałowym, na waciku musi być widoczny kał)
UWAGA: minimalna ilość kału to ok 100 µg (wielkość ziarnka kukurydzy)
- wyjąć korek z probówki z podłożem transportowym, umieścić tam wymazówkę tak, aby koniec wymazówki z pobraną próbką kału był zanurzony w podłożu transportowym i szczelnie zamknąć/zakręcić probówkę
- na probówce umieścić dane badanego: imię, nazwisko, PESEL oraz datę i godzinę pobrania próbki, te informacje umieścić również na zleceniu (**F-01/IS-DL-06**).
- wymazówkę z pobraną próbką umieścić w chłodnym miejscu do czasu przekazania do badania

3. Transport próbek

Wszystkie 3 próbki dostarczyć razem, najpóźniej **w ciągu 60 godzin od daty pobrania pierwszej z nich.** W razie trudności z uzyskaniem materiału do badań (zaparcia) należy skontaktować się z Punktem Przyjmowania Próbek. Informacje o funkcjonowaniu punktu dostępne na: <https://www.gov.pl/web/wsse-krakow>

Pojemnik z próbką do badania transportować w pozycji pionowej, ostrożnie, w sposób uniemożliwiający uszkodzenie (zgniecenie, pęknięcie pojemnika).

UWAGA:

Próbki do czasu dostarczenia do PPP przechowywać w chłodnym miejscu. **Nie zamrażać!**

Nie pobierać kału do badania w trakcie terapii antybiotykami, ani innymi lekami wpływającymi na mikrobiotę dolnego odcinka przewodu pokarmowego, próbki można pobrać dopiero po zakończeniu działania danego leku (proszę stosować się do informacji zawartych w ulotce).

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	4 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

W wyjątkowych przypadkach (np. zgubienie, zniszczenie jednej z probówek transportowych) najświeższa z próbek może być pobrana do jałowego pojemnika na kał bez podłoża transportowego. W tym celu należy za pomocą łopatki dołączonej do pojemnika pobrać kał (z kilku miejsc) wypełniając pojemnik do 1/3 (wielkość orzecha włoskiego). Pojemnik dokładnie zakręcić. Na pojemniku umieścić dane badanego, włożyć do foliowego woreczka i zawiązać. Kał w pojemniku bez podłoża transportowego dostarczyć do laboratorium w ciągu **2 godzin** od pobrania, a jeśli jest to niemożliwe, przechowywać próbkę w chłodnym miejscu i dostarczyć w ciągu 12 godzin od pobrania. **NIE ZAMRAŻAĆ!**

Złe pobranie, przechowywanie i transport próbki może spowodować uzyskanie wyniku badania nieprzydatnego do wydania orzeczenia.

B. Badania bakteriologiczne kału w kierunku obecności pałeczek z rodzaju Salmonella i Shigella u osób chorych, ozdowieńców, nosicieli i u osób ze styczności z chorym

Najlepszym materiałem przeznaczonym do badania jest kał, w drugiej kolejności wymaz z kału.

1. Czas pobierania próbek

Od osób chorych próbki pobierać:

- w okresie objawowym
- przed podaniem leków lub po okresie działania użytego do leczenia pacjenta leku
- w momencie nawrotu objawów żołądkowo-jelitowych (ból brzucha, biegunka itp.)

Od ozdowieńców i nosicieli:

- próbki należy pobierać po okresie działania użytego do leczenia pacjenta leku
- o ilości i częstotliwości badań decydują Oddziały Nadzoru Epidemiologii PSSE

Od osób ze styczności:

- o ilości i częstotliwości badań decydują Oddziały Nadzoru Epidemiologii PSSE

2. Metody pobierania próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej szpatułki będącej częścią pojemnika na kał lub za pomocą wymazówki z zestawu z podłożem transportowym. W przypadku niemowlęcia próbkę do badania należy pobrać z pieluszki.

Pobieranie kału:

Kał pobieramy z kilku miejsc o zmienionym wyglądzie (krew, śluz, ropa), wypełniając pojemnik do 1/3 (wielkość orzecha włoskiego). Pojemnik dokładnie zakręcić. Na pojemniku umieścić dane pacjenta, włożyć do foliowego woreczka i zawiązać.

Czytelnie wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06**).

W przypadku kału płynnego należy pobrać około 1-2 ml.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	5 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Pobieranie wymazu z kału:

- wyjąć wymazówkę z zestawu transportowego tuż przed pobraniem próbki kału
- trzymając wymazówkę za korek pobrać kał z kilku miejsc na końcówkę z watą (obrócić ją kilkakrotnie w materiale kałowym, na waciku musi być widoczny kał)
UWAGA: minimalna ilość kału to ok 100 µg (wielkość ziarnka kukurydzy)
- wyjąć korek z próbówki z podłożem transportowym, umieścić tam wymazówkę tak, aby koniec wymazówki z pobraną próbką kału był zanurzony w podłożu transportowym i szczelnie zamknąć/zakręcić próbówkę
- na próbówce umieścić dane badanego: imię, nazwisko, PESEL oraz datę i godzinę pobrania próbki, te informacje umieścić również na zleceniu (**F-03/IS-DL-06**).
- wymazówkę z pobraną próbką umieścić w chłodnym miejscu do czasu przekazania do badania

3. Transport próbek

Próbki kału należy dostarczyć do laboratorium **w ciągu 2 godzin od pobrania**.

Jeśli jest to niemożliwe, przechowywać próbkę w chłodnym miejscu i dostarczyć do PSSE/WSSE w ciągu 12 godzin od pobrania. **Próbek nie wolno zamrażać.**

Próbki pobrane do próbówki z podłożem transportowym dostarczyć niezwłocznie po pobraniu ostatniej próbki, według instrukcji otrzymanej od pracownika PPP, ale nie później niż w ciągu **w ciągu 60 godzin od daty pobrania pierwszej z nich**.

C. Badanie bakteriologiczne kału w kierunku chorobotwórczych gram-ujemnych pałeczek jelitowych

Najlepszym materiałem przeznaczonym do badania jest kał, zwłaszcza te fragmenty, które zawierają pasma śluzu, krew lub ropę. W drugiej kolejności materiałem do badań może być wymaz z kału z miejsc chorobowo zmienionych.

1. Czas pobierania próbek

Od osób chorych próbki pobierać:

- w okresie objawowym
- przed podaniem leków lub po okresie działania użytego do leczenia pacjenta leku
- w momencie nawrotu objawów żołądkowo-jelitowych (ból brzucha, biegunka itp.)

2. Metody pobierania próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej szpatułki będącej częścią pojemnika na kał lub za pomocą wymazówki z zestawu z podłożem transportowym. W przypadku niemowlęcia próbkę do badania należy pobrać z pieluszki.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	6 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Kał pobieramy z kilku miejsc o zmienionym wyglądzie (krew, śluz, ropa), wypełniając pojemnik do 1/3 (wielkość orzecha włoskiego). Pojemnik dokładnie zakręcić. Na pojemniku umieścić dane pacjenta, włożyć do foliowego woreczka i zawiązać.

Czytelnie wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06**).

W przypadku kału płynnego należy pobrać około 1-2 ml.

Pobieranie wymazu z kału:

- wyjąć wymazówkę z zestawu transportowego tuż przed pobraniem próbki kału
- wymazówkę trzymać za osadzony na niej korek
- pobrać kał (z kilku miejsc masy kałowej) przez włożenie do niego wacika umocowanego na wymazówce i obrócenie go kilkakrotnie w materiale kałowym; na waciku musi być widoczny kał! UWAGA; minimalna ilość kału to ok 100 µg (wielkość ziarnka kukurydzy), powinna być widoczna zmiana zabarwienia wacika
- wyjąć korek z próbówki z podłożem transportowym, umieścić tam wymazówkę tak, aby koniec wymazówki z pobranym kałem zanurzony był w podłożu transportowym, docisnąć korek, aby szczelnie zamykał próbówkę
- na próbówce umieścić dane pacjenta, wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06**)
- wymazówkę z pobraną próbką umieścić w chłodnym miejscu do czasu przekazania do badania

3. Transport próbek

Próbki kału należy dostarczyć do laboratorium **w ciągu 2 godzin od pobrania**.

Jeśli jest to niemożliwe, przechowywać próbkę w chłodnym miejscu i dostarczyć do PSSE/WSSE w ciągu 12 godzin od pobrania. **Próbek nie wolno zamrażać.**

Próbki pobrane do próbówki z podłożem transportowym dostarczyć niezwłocznie po pobraniu ostatniej próbki, według instrukcji otrzymanej od pracownika PPP, ale nie później niż w ciągu **w ciągu 60 godzin od daty pobrania pierwszej z nich**.

D. Badanie bakteriologiczne kału na obecność pałeczek z rodzaju Campylobacter

1. Czas pobierania próbek

Od osób chorych próbki pobierać:

- w okresie objawowym
- przed podaniem leków lub po okresie działania użytego do leczenia pacjenta leku
- do 3 tygodni od zachorowania (sporadycznie do 3 miesięcy).

Bardzo rzadko obserwuje się bezobjawowe nosicielstwo.

2. Metody pobierania próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej szpatułki będącej częścią pojemnika na kał.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	7 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Kał pobieramy z kilku miejsc o zmienionym wyglądzie (krew, śluz, ropa), wypełniając pojemnik do 1/3 (wielkość orzecha włoskiego). Pojemnik dokładnie zakręcić. Na pojemniku umieścić dane pacjenta, włożyć do foliowego woreczka i zawiązać.

Czytelnie wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06**).

W przypadku kału płynnego należy pobrać około 1-2 ml.

Gdy przewidywany czas dostarczenia próbki do badania wynosi **ponad 2 godziny**, należy pobrać wymaz z kału na podłoże transportowe (**Amies z węglem**) przy pomocy wymazówki z zestawu transportowego.

Pobieranie wymazu z kału:

- wyjąć wymazówkę z zestawu transportowego z węglem (Amies z węglem) przed pobraniem próbki kału
- wymazówkę trzymać za osadzony na niej korek
- pobrać kał (z kilku miejsc masy kałowej) przez włożenie do niego wacika umocowanego na wymazówce i obrócenie go kilkakrotnie w materiale kałowym; na waciku musi być widoczny kał! UWAGA; minimalna ilość kału to ok 100 µg (wielkość ziarnka kukurydzy), powinna być widoczna zmiana zabarwienia wacika
- wyjąć korek z probówki z podłożem transportowym, umieścić tam wymazówkę tak, aby koniec wymazówki z pobranym kałem zanurzony był w podłożu transportowym, docisnąć korek, aby szczelnie zamykał probówkę
- na probówce umieścić dane pacjenta, wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06**)
- próbkę umieścić w chłodnym miejscu do czasu przekazania do badania

3. Transport próbek

Próbki kału należy dostarczyć do laboratorium **w ciągu 2 godzin od pobrania**.

Jeśli jest to niemożliwe, próbkę pobrać na podłoże transportowe Amies z węglem. **Próbek nie wolno zamrażać.**

Próbki pobrane do probówki z podłożem transportowym **Amies z węglem** dostarczyć niezwłocznie po pobraniu ostatniej próbki, według instrukcji otrzymanej od pracownika PPP, ale nie później niż **w ciągu 24 godzin od daty pobrania**.

E. Identyfikacja szczepu bakteryjnego

1. Metody pobierania próbek

Wyizolowany szczep bakteryjny przesłać na agarku amerykańskim. Jeśli laboratorium przysyłające szczep nie dysponuje w/w podłożem, dopuszcza się przesłanie szczepu na bakteriologicznym podłożu transportowym (np. Amies) lub na płytce (np. na TSA).

2. Transport próbek

Szczep dostarczyć do laboratorium w szczelnie zamkniętej probówce lub płytce, płytkę dodatkowo zabezpieczyć parafilmem. Probówkę lub płytkę zawinąć w chłonny materiał (wata, bibuła) tak, aby w przypadku uszkodzenia materiał zakaźny został zaabsorbowany i nie wydostał się na zewnątrz. Tak opakowaną próbkę umieścić w plastikowym pojemniku lub woreczku zapobiegającym uszkodzeniu zawartości.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	8 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Czas transportu do laboratorium nie może przekraczać **24 godzin** w temperaturze otoczenia. Szczepów nie wolno zamrażać.

Wraz ze szczepem dostarczyć wypełnione zlecenie (**F-03/IS-DL-06**).

W rubryce: „zlecam badanie” należy zaznaczyć okienko „Identyfikacja szczepu” i podać nazwę przysłanego szczepu (np. Salmonella spp., ewentualnie podać grupę).

W miejscu „rozpoznanie/istotne dane kliniczne badanego” należy wskazać od kogo szczep został wyizolowany (chory, ozdrowieniec, nosiciel, styczność z chorym – zaznaczyć; szczep z materiału post mortem – dopisać) i zaznaczyć wszystkie dane dotyczące stanu klinicznego pacjenta, od którego pochodzi szczep.

Uzupełnić rubrykę „rodzaj materiału” i podać z jakiego materiału pochodzi szczep. Jeśli szczep wyizolowano z próbek wody lub żywności podać informację z jakiego produktu żywnościowego został wyizolowany.

F. Test biologicznej kontroli skuteczności procesu sterylizacji (Sporal A, Sporal S)

1. Metody pobierania próbek

Biologiczną kontrolę procesu sterylizacji wykonać zgodnie z zaleceniami producenta testów wskaźnikowych (Sporale) uwzględniając rodzaj i kubaturę autoklawu.

W przypadku sterylizatora o pojemności 20 litrów dostarczyć do badania 2 testy (góra, dół), a pojemności powyżej 20 litrów dostarczyć 3 testy (góra, środek, dół).

Do badania dostarczyć testy wskaźnikowe wyjęte ze sterylizatora po poddaniu ich procesowi sterylizacji (wszystkie dostarczone **testy muszą być tej samej serii**), testy muszą być w dacie ich ważności.

Test kontrolny tj. nie poddany procesowi sterylizacji (test stanowiący kontrolę żywotności drobnoustrojów) oddawać do badania w momencie rozpoczęcia używania nowej serii.

2. Transport próbek

Testy dostarczyć do laboratorium **w czasie nie dłuższym niż 24 godziny od przeprowadzonej kontroli** z wypełnionym zleceniem (**F-04/IS-DL-06**).

G. Kał do badania wirusologicznego

W celu wykonania izolacji wirusa próbki należy pobrać we wczesnej fazie choroby, przed podaniem leków przeciwwirusowych.

Próbki do badań wirusologicznych muszą być transportowane w obniżonej temperaturze ponieważ podwyższona temperatura jest jedną z przyczyn inaktywacji wirusa w materiale diagnostycznym.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	9 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

1. Badanie w kierunku antygenów wirusowych (rota-, adeno- i norowirusy)

1.1. Pobieranie próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej szpatułki będącej częścią pojemnika na kał. W przypadku niemowlęcia próbkę do badania należy pobrać z pieluszki. Pojemnik na kał powinien być czysty, suchy, wodoodporny, nie zawierać detergentów, ani podłoży transportowych. Należy pobrać reprezentatywną próbkę kału (1-2 ml w przypadku kału płynnego lub 1-2 g z masy kałowej – wielkość ziarnka kukurydzy).

Pojemnik dokładnie zakręcić. Na pojemniku umieścić dane pacjenta, włożyć do foliowego woreczka i zawiązać. Czytelnie wypełnić zlecenie (F-03/IS-DL-06).

Wykrycie wirusów jest najbardziej prawdopodobne, kiedy próbka pobrana jest w okresie ostrych objawów choroby. Maksymalne wydalenie wirusów w kale stwierdza się tuż po wystąpieniu objawów choroby.

1.2. Transport próbek

Próbki należy dostarczyć do laboratorium **niezwłocznie po ich pobraniu**, a jeśli to niemożliwe zaleca się ich schłodzenie i transportowanie w temperaturze 4÷8°C (w termotorbie z wkładem chłodzącym) **w czasie do 2 dni od pobrania**. Jeżeli czas dostarczenia próbki będzie dłuższy, próbkę zamrozić i dostarczyć do badania w stanie nierozmrożonym (w termosie z lodem lub termotorbie z wkładem chłodzącym).

2. Badanie w kierunku enterowirusów

2.1. Pobieranie próbek

Świeży kał po oddaniu do czystego, uprzednio wyparzonego wrzątkiem i wysuszonego naczynia (basen, nocnik) lub naczynia jednorazowego użycia (talerz) pobrać przy pomocy jałowej szpatułki będącej częścią pojemnika na kał. W przypadku niemowlęcia próbkę do badania należy pobrać z pieluszki. Pojemnik na kał powinien być czysty, suchy, wodoodporny, nie zawierać detergentów, ani podłoży transportowych. Należy pobrać reprezentatywną próbkę kału do jałowego, suchego pojemnika w ilości 5-10 g (wielkość orzecha włoskiego).

2.2. Transport próbek

Próbkę schłodzić i dostarczyć do laboratorium **w ciągu 2 godzin od pobrania** (transportować w temperaturze 4÷8°C w termotorbie z wkładem chłodzącym). Jeżeli czas dostarczenia próbki będzie dłuższy, próbkę zamrozić i dostarczyć do badania w stanie nierozmrożonym (w termosie z lodem lub termotorbie z wkładem chłodzącym).

Wraz z próbką dostarczyć wypełnione zlecenie (F-03/IS-DL-06).

Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	10 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

H. Wymaz z gardła/nosa do badania wirusologicznego

1. Wymaz z gardła/nosa do badań w kierunku wirusów grypy w programie SENTINEL

1.1 Pobieranie próbek

- Wymaz z gardła pobrać na czczo
 - Używając szpatułki docisnąć język ku dołowi; pozwoli to uniknąć zanieczyszczenia wymazu śliną
 - Sterylnym patyczkiem wyjętym z próbówki transportowej (próbówki bez żelowego podłoża transportowego) energicznie potrzeć obie powierzchnie migdałków i tylną ścianę gardła bez dotykania powierzchni jamy ustnej
- Uwaga:** Do badania techniką PCR konieczne należy użyć wymazówki z tworzywa sztucznego z wacikiem z włókna syntetycznego
- Patyczek wymazowy z pobranym materiałem umieścić w próbówce z 1÷2 ml jałowej soli fizjologicznej 0,9 % NaCL lub jałowym PBS, patyczek wymazówki odłamać na wysokości próbówki
 - Następnie kolejnym sterylnym patyczkiem wymazowym pobrać wymaz z lewego nozdrza. Wymaz powinien być pobrany energicznie, aby mieć pewność, że zawiera zarówno komórki, jak i śluz z wnętrza nozdrza. Wymaz umieścić w tej samej próbówce, co wymaz z gardła
 - Za pomocą kolejnego patyczka wymazowego pobrać w ten sam sposób wymaz z prawego nozdrza i umieścić w tej samej próbówce transportowej (w jednej próbówce transportowej znajdują się trzy patyczki z wymazami)
 - Unikać dodania zbyt dużej ilości płynu, aby niepotrzebnie nie rozcieńczać próbki, w płynie powinny być zanurzone tylko końcówki patyczków wymazowych. Probówkę szczelnie zamknąć korkiem
 - Probówkę opisać danymi pacjenta, wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06**), a także formularz „Nadzór nad Grypą ...” (formularz PZH)

1.2 Transport próbek

Wymazy **jak najszybciej** dostarczyć do laboratorium, Wszystkie wymazy zanurzone w soli fizjologicznej lub PBS muszą być transportowane w termotorbie z wkładem chłodzącym, w pozycji pionowej w temperaturze 2÷8°C i dostarczone do laboratorium **w ciągu 24 godzin od pobrania.**

2. Wymaz z gardła do badania w kierunku wirusa SARS-CoV-2

2.1 Pobieranie próbek

- o ile to możliwe, używając szpatułki docisnąć język ku dołowi; pozwoli to uniknąć zanieczyszczenia wymazu śliną
- sterylną wymazówką pobrać wymaz poprzez kilkukrotne, energiczne potarcie tylnej ściany gardła i umieścić w próbówce z wirusologicznym podłożem transportowym. Próbkę musi być zanurzona w płynie. Patyczek wymazówki odłamać na wysokości próbówki, próbówkę szczelnie zamknąć

Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	11 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

Uwaga: Do badania techniką PCR konieczne należy użyć wymazówki z tworzywa sztucznego z wacikiem z włókna syntetycznego

- Probówkę opisać danymi pacjenta, wypełnić zlecenie (**F-07/IS-DL-06**)

2.2 Transport próbek

Wymazy dostarczyć do laboratorium przestrzegając zasad transportu określonych przez producenta zestawu transportowego.

I. Aspirat z dróg oddechowych do badania wirusologicznego

1. Pobieranie materiału

- do jałowej probówki pobrać około 2 ml aspiratu z dróg oddechowych
- probówkę dokładnie zamknąć korkiem
- na probówce umieścić dane pacjenta, wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06**)

2. Transport próbek

Próbkę dostarczyć do badania **w dniu jej pobrania**. Jeśli to niemożliwe, należy przechowywać ją w chłodnym miejscu i dostarczyć do laboratorium **w ciągu 24** godzin w termotorbiez wkładem chłodzącym.

J. Badania parazytologiczne

Próbką do badania jest kał i wymaz okołoodbytniczy.

Zalecenia dotyczące pobrania próbki kału do badania parazytologicznego obejmują zarówno badania metodami koproskopowymi (mikroskopowymi) w kierunku pasożytów jelitowych, badanie celowane na obecność owsików (wymaz okołoodbytniczy) jak i badanie w kierunku antygenu *Giardia lamblia* (metoda ELISA).

Od osób chorych próbki pobierać:

- w okresie objawowym
- przed podaniem leków, preparatów przeciwbiegunkowych itp. lub po okresie działania użytego do leczenia pacjenta leku

1.1 Pobieranie próbki kału

- kał należy pobrać (po wcześniejszym opróżnieniu pęcherza moczowego) do czystego, suchego naczynia lub naczynia jednorazowego użycia (talerz)
- przy pomocy łopatkı umieszczonej w jałowym pojemniku pobrać kał z różnych miejsc wypróżnienia w ilości ok. 10 g (próbka powinna zawierać minimum 1/2 pojemnika)
- przy pobieraniu próbki unikać zanieczyszczenia wodą i moczem
- pojemnik dokładnie zamknąć, opisać pojemnik danymi pacjenta, umieścić w foliowym woreczku, wypuścić powietrze z woreczka i zawiązać go na węzeł

Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	12 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

1.2 Pobieranie wymazu okołoodbytniczego przy użyciu wymazówki z nałożonym celofanem

- wymaz wykonać rano, przed wypróżnieniem i umyciem
- wyjąć wymazówkę, na której nałożony jest celofan (nie zdejmować celofanu; jest on potrzebny do badania)
- zwilżyć celofan letnią przegotowaną wodą
- rozchylić pośladki i okrężnym ruchem wykonać wymaz z zewnętrznych fałdów i okolicy odbytu
- wymazówkę włożyć z powrotem do plastikowego pojemnika, dokładnie zamknąć, opisać danymi pacjenta i umieścić w foliowym woreczku, wypuścić powietrze z woreczka i zawiązać go na węzeł

Uwaga: Konieczne są trzy próbki kału i wymazu pobrane w odstępach 3 - 4 dni.

- Do każdej próbki (kał + wymaz) dołączyć zlecenie (**F-03/IS-DL-06**).

1.3 Transport próbek

- Próbkę do badania oddać w dniu ich pobrania. Jeśli dostarczenie próbki do badania w dniu jej pobrania jest niemożliwe, próbkę przechować w chłodnym miejscu i dostarczyć do badania jak najszybciej w dniu następnym. **Próbek nie zamrażać!**
- Pojemnik z próbką do badania transportować w pozycji pionowej, ostrożnie, w sposób uniemożliwiający uszkodzenie (zgniecenie, pęknięcie pojemnika)

K. Próbkę do badań serologicznych

1. Krew do badania serologicznego

- Pacjent od którego pobierana jest krew może być na czczo lub po lekkostrawnym posiłku
- Do jałowej probówki pobrać 3÷4 ml krwi żyłnej „na skrzep”
- Probówkę dokładnie zamknąć korkiem
- Krew nie może być zhemolizowana
- Nie należy zamrażać krwi ze względu na możliwość wystąpienia hemolizy
- Na probówce umieścić dane pacjenta, wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06**)
- Próbkę krwi dostarczyć w dniu jej pobrania. Jeśli to niemożliwe, przechowywać w temperaturze 4÷8°C i dostarczyć do badania jak najszybciej w dniu następnym

2. Przygotowanie surowicy krwi:

- Krew należy odwirować (3 min./3000 rpm), a uzyskaną surowicę odebrać do jałowej, jednorazowej, szczelnie zamykanej probówki
- Na probówce umieścić dane pacjenta, wypełnić zlecenia (**F-03/IS-DL-06**)
- Surowica nie może być przerośnięta, zanieczyszczona, zhemolizowana, ze skrzepami krwi
- Surowica może być przechowywana do 48 godzin po pobraniu w temperaturze 4÷8°C
- Surowicę przechowywaną dłużej niż 48 godzin zamrozić w temperaturze (-20°C) lub niższej

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie Dział Laboratoryjny			
Instrukcja	Pobieranie i przyjmowanie próbek materiału klinicznego do badań	Numer wydania	4
		Data wydania	27.04.2022
IS-DL-06		Data obowiązywania	09.05.2022
		Strona / Stron	13 / 13
Upewnij się, że wydrukowana kopia tego dokumentu jest jego aktualną wersją, dostępną w Intranecie			

3. Płyn mózgowo-rdzeniowy (PMR)

- Płyn pobrać sterylnie, z nakłucia lędźwiowego (w przypadku płynu mózgowo-rdzeniowego) lub z nakłucia stawu (płyn stawowy) w ilości odpowiedniej do wykonania zlecanych badań do jałowego, suchego, szczelnie zamykanego pojemnika
- Płyn nie może zawierać domieszki krwi
- Na probówce umieścić dane pacjenta, wypełnić zlecenie (**F-03/IS-DL-06**)
- Płyn może być przechowywany do 24 godzin po pobraniu w temperaturze pokojowej
Płyn przechowywany dłużej niż 24 godziny zamrozić w temperaturze -20°C lub niższej

Minimalne ilości PMR do wykonania jednego badania są następujące:

- ENTEROWIRUSY/ BORELIOZA: 0,150 ml (IgG/ ELISA lub IgM/ELISA)
- BORELIOZA: 0,700 ml (IgG/ WB lub IgM/ WB)

4. Transport krwi, surowicy, płynu mózgowo-rdzeniowego

- W miarę możliwości próbki dostarczyć do laboratorium **w dniu pobrania lub następnego dnia**
- Próbkę krwi i surowicy transportować w termotorbie z wkładem chłodzącym
- Próbkę płynu mózgowo-rdzeniowego transportować w temperaturze pokojowej
- Próbkę zamrożoną transportować w termosie z lodem lub termotorbie z wkładem chłodzącym

3. DOKUMENTY ZWIĄZANE

Aktualnie brak.

4. ZAŁĄCZNIKI

F01/IS-DL-06 Zlecenie na badanie kału w kierunku nosicielstwa pałeczek Salmonella i Shigella u osób zdrowych (do celów sanitarno-epidemiologicznych) z wytycznymi dotyczącymi pobierania próbek kału

F03/IS-DL-06 Zlecenie na badanie materiału klinicznego

F04/IS-DL-06 Zlecenie na badanie w kierunku biologicznej kontroli procesu sterylizacji

F06/IS-DL-06 Zlecenie na wykonanie odpisu sprawozdania z badań

F07/IS-DL-06 Zlecenie na badanie materiału klinicznego w kierunku zakażenia wirusem SARS-CoV-2